

Holdninger til modstandskampen

Arbejderes holdninger til sabotage? (Industrisabotage)

De første fabrikker, hvor jeg var inde og genne arbejderne ud, var ikke altid lige morsomme at besøge. Tyskernes nederlag ved Stalingrad hjalp dog noget på de valnes holdninger, men propagandaen fra nazister i Danmarks Radio fik mange til at se negativt på os, og endelig gjorde vi folk arbejdsløse og hvad så?

Mange frygtede at blive sendt til Tyskland, glem ikke, at en socialdemokratisk minister uopfordret af tyskerne havde fremtryllet et cirkulære, der fratog arbejdsløse retten til understøttelse, socialhjælp, hvis de ikke tog arbejde i Tyskland; så på en måde forstod jeg dem godt.

Flere gange mumlede man og kom med spydige bemærkninger:

«*Drengerøv, barnerumpe*» var i en periode ret almindelige betegnelser, jeg måtte høre, men værst var det, at mange skyndte sig så langsomt, at de ligefrem gik baglæns, man prøvede at trække tiden ud, vel vidende, at tiden arbejdede for dem og imod os.

Sekundviserens vandring forkortede afstanden til henrettelsespælen i Ryvangen. Et sted så jeg et par store, frække smedetampe fylde lommerne med kostbart måleværktøj. Let omsættelige varer på den sorte børs. Da jeg nærmede mig, sparede de ikke på deres grovheder, overbeviste som de var om, at drengerøven ikke kunne eller ikke ville gøre dem noget.

Rasende råbte jeg, så alle i hallen kunne høre det:

«*Nu skal I edder hyle mig se at få lettet røven.*»

De grinede fjoget, og tempoet blev demonstrativt sat en tak ned. Jeg knaldede nogle skud af, så det peb om ørerne på dem, og skreg:

«*De næste skud får I i røven.*»

Det hjalp, men drengerøven var ikke tilfreds. De prøvede at gemme sig i flokken af arbejdere og funktionærer, men jeg beordrede dem ud foran hele flokken og skreg:

«Tøm lommerne, I to sortbørshajer, I tyveknægte.»

Det kneb igen, jeg sigtede direkte på den største og sagde, «*har du ikke tømt lommerne, inden jeg har talt til tre, skyder jeg dine nosser i laser.*» Lommerne blev tømt, men lige så grove og brovtende, de havde været ved min entre, lige så ynkelige var de nu, da de blev afsløret som et par gemene forbrydere.

Danske toner – stemninger – holdninger i familien

Mormor og morfar havde fem børn. Når man samledes til fest med svigerbørn og børnebørn samt søstre og brødre til morforældrene, var en familiesammenkomst derfor et større sammenrend af mange mennesker, bredt sammensat og derfor repræsentativ for den danske arbejderbefolkning.

Politisk var mors familie trofaste socialdemokrater, præget af morfars indsats som pioner i dansk fagbevægelse. En indsats, han og hans familie havde betalt dyrt for, da han under de mange arbejdskonflikter havde fået læsterligt med tæsk af dansk politi og af arbejdsgiverne var belønnet med at blive udelukket fra arbejdslivets glæder i og med, at han var blacklistet.

Arbejdere var dengang loyale overfor deres parti. Dette gjaldt ikke kun de gode socialdemokrater, der absolut ikke var tysk- eller nazivenlige, men som alligevel helt og fuldt accepterede samarbejdspolitikken. Svigersønnerne var i det store hele en flok holdningsløse vatnisser.

For dem gjaldt det om at slippe over forhindringerne (hækken) med mindst muligt besvær og med så megen mammon i lommen som muligt. Én havde før sin optagelse i denne familie haft en mindre spjældetur for som kommunist at have udbredt kommunistiske løbesedler.

Følgelivningen af turen i spjældet blev utroligt kolde fødder. Hans skæbne var bemærkelsesværdig. Kun 20 år gammel blev han gift med en pige på 17. Vidt og bredt var hun kendt som en yderst imødekomende dame, når det gjaldt hankønsvæsener.

Hun blev gravid, uklart og uvist med hvem, men da det på den tid var en stor skam også for hende at drive sex som ugift, altså før en lovformelig vielse, bliver de gift, hu hej. Min mor betegnede damen som en tøjte, som feltmadras.

Ved festens afholdelse var denne dame fraværende, da hun nu havde pligter som feltmadras, som mor udtrykte det: *«Jeg tror, det er en prøjsers, der er far til barn nr. to.»* Men lige så naiv, den udlagte far var, lige så højtråbende var han.

Han prægede selskabet, idet han under de ophedede diskussioner om sabotagen og modstand mod herrefolket var den eneste, der sagde de trofaste socialdemokrater imod. Hvorfor så det?

To af svigersønnerne var kommunister, den ene var min far og den anden en onkel, der havde været spaniensfrivillig. Vi var således tre modstandsfolk, og alle tre var på dette tidspunkt mere eller mindre illegale, da vi i kortere og længere perioder overnattede ude, men i øvrigt forsøgte at passe et arbejde, man skulle jo have brød på bordet.

Inden festen havde vi en briefing, som man siger i dag, her drøftede vi, om det var sikkert at møde op til festen, da det var et af dansk politi og Gestapos yndlingsnumre at dukke op til familiehøjtideligheder. Vi vurderede risikoen som minimal, hvis vi skyggede vore familier på deres vej til festen, mødte op ca. en time efter festens begyndelse og ellers holdt en flugtvej åben. Det blev vedtaget, at uanset den øvrige families meningstilkendegivelser ville vi holde kæft og bare frontt sige ja - åh og nej og amen. Den nazistiske propaganda var gået rent ind på lystavlerne.

Vi måtte høre:

«Ved at sprænge danske virksomheder gør man os arbejdsløse.» At man arbejdede gratis for prøjserne, da disse aldrig har betalt fem øre for det udførte værnemagerarbejde, blev ikke omtalt.

«Det er farligt, folk kan komme til skade. Det er da synd for de stakkels mennesker i nabolaget, hvis ruder bliver smadret.»

Ja, de har endda sprængt Korsør Glasfabrik». (Det var en Schalburgtage). *Hvorfor skal man blande sig i en stormagtskonflikt?*

Det er ikke vores krig, vi er neutrale.

Det nytter ikke, vi er de små, bare se, hvordan det går i Norge.»

Der var stor enighed om, at terroristerne, altså modstandsfolkene, var højt betalte, forvildede, hensynsløse unge, her citerede man ordret vor statsminister Buhl. Den naive, udlagt som far til en prøjsers produktion, råbte og skreg. Med glødende stemme berettede han om de fantastiske sabotager og hans højeste og største ønske var at blive medlem af en sådan organisation og udføre heltedåd.

Nogen tid senere manglede jeg folk til en dækningsgruppe til en af de næsten «ufarlige», små hurtige sabotageaktioner, og henvendte mig i min nød til den højtråbende. Her kneb det med begejstringen, og nu fik jeg undskyldninger og beklagelser, så jeg stod med vand i knæ og øjne.

Nazipropaganda

Den tyske minister for propaganda har udtalt:

**Propaganda skal udføres så virtuost,
at den, som den er møntet på, ikke bemærker den**

**Øvelse i indholdsforståelse eller
afsløring af bedrageri
du skal nok
holde tungen lige i munden
Det var lige før, jeg ville sige undskyld**

Afskrift i uddrag: Besættelsestidens Fakta. (BF) 2 side 954

«Fortroligt: Privat for redaktionerne.

Nedenstående artikel skal fredag den 10. December bringes uforkortet i samtlige dagblade med undtagelse af de københavnske Middags- og Aftenblade. Manchetten skal være som angivet, hovedoverskriften ligeledes, og denne skal være mindst 2-spaltet. Underrubrikker og mellemrubrikker kan indsættes i overensstemmelse med tekstens indhold.

Censuren, 7 december 1943.

Hvem er sabotørerne?

«Gennem Ritzaus Bureau har vi modtaget følgende:

Selv mennesker med udpræget tyske antipatier begynder i den senere tid at ytre betænkeligheder over sabotagens former. De skal vel vogte sig for at udtale dem offentligt, – dels må de jo frygte for at blive overfaldet, måske myrdet ved første lejlighed, dels vil man ikke støde an i sin „kreds“ ved at have en særmening. Det er jo desværre blevet således i vort land, at man ikke længere i ro kan høre på anderledes tænkende, – det, vi før satte en ære i og anså for at være noget særligt dansk.

Målet – Danmarks genvundne frihed – er det givne, men medens det for et halvt år siden i alle toneangivende kredse var besluttet, at demokratiet (d.v.s. Regeringen og Rigsdagen, valgt af folkets flertal) nok skulle vide at bære Danmark gennem krigen, og enhver, der vovede at mene, at en forenkling af regeringsmagten (således som den som midlertidig foranstaltning er indført i alle krigsførende lande under krigstilstanden) ville være en naturlig foranstaltning, blev erklæret for landsforræder; – er det nu blevet mode at nikke bifaldende eller opgivende overfor alle de handlinger, som under navnet «sabotage» foretages af en lille anonym kreds, som på tværs af alt, hvad kongen, regeringen og rigsdagen har kæmpet for – søger at nå «målet» ved vilkårlige voldshandlinger.

Skønt det er i direkte modstrid med den kærlighedserklæring til de-demokratiske regeringsformer, som det danske vælgerfolk for blot et halvt år siden afgav i enestående samdrægtighed! Vi regeres nu, d.v.s.: Folkets skæbne dag for dag, og måske hele dets fremtid, afgøres af de luner og indfald, der beherskes af et lillebitte mindretal, en selvbestaltet og anonym «velfærdskomite,» der ikke spreder velfærd, men bomber, død, sorg og elendighed! Og nu, som for et halvt år siden, er det i store kredse (og især i de samme kredse, som dengang var af den modsatte mening) forbudt at ytre nogen tvivl om, at dette middel nu er det eneste saliggørende. Og dog melder tvivlen sig mand og mand imellem.

At hr. Christmas Møller, der har forladt sit land i skæbnens stund for at træde i fremmed tjeneste og på rekordtid er svinget fra fanatisk antikommunisme til kommunisme, – i radioen bedyrer, (den engelske) at hvis vi ikke selv «gør det» (kaster bomber), så gør englænderne det, – virker ikke helt overbevisende, når man samtidig erfarer, at Toulon, som noget nær er den by i Europa, hvor der er øvet mest sabotage, er blevet gennembombet: – af engelske og amerikanske bomber!

Der er også mennesker, der mener, at hele sabotage-spørgsmålet ligger anderledes. Danmarks hovedindustri – agerbrug, og hvis man lægger hver lade, kostald, grisesti og agerlandet over øde, hvilket vil koste mere end tusinde gigant – bombardementer af Hamborg eller Berlin. Og så er Hamborg og Berlin vigtigere! Vor øvrige industri ligger endnu mere spredt, og fra luften at ramme disse «knappenåle i høstakken» Danmark vil være endnu vanskeligere og eventuelt skabe animositet i befolkningen. Der er også uenighed om, hvorvidt sabotagen er et synderligt effektivt kampmiddel. Den har anrettet betydelig skade, men kun en lille procentdel af denne skade, fra 3 – 5 %, kan komme til at berøre Tyskland.

I alt anslås skaden til 185 millioner. At genopbygge det ødelagte i dag vil nok snarere komme til at koste 500 millioner, og det ville det koste os, Danmark. Størstedelen kan imidlertid ikke erstattes nu. For forsikringssummen for en større gård dækker kun „genopbygningen“ af en stald. De 95 %, varerne mister vi, danskerne. Hvordan kan det skade den tyske Værnemagt, at der afbrændes et lager af damefodtøj, spørger damerne. Men lad så sabotagen være det rette middel, og lad være at øjeblikket er inde til at bringe det i anvendelse. Eet bliver flere og flere enige om, og det er, at våbnene er faldet i gale hænder! Når bevæbnede og maskerede mænd (i det snart kendte «sabotør - udstyr,» sort eller hvid maske o.s.v.) bryder ind i en tobaksforretning for at røve cigaretter, på et apotek for at få kostbare stimulanser, til en fredelig forvalter for at røve et større pengebeløb – så ved vi besked.

De pågrebne nationalheltes generalieblade fortæller også en del. Og her er vi ved kernen i den nuværende krise.

Spørgsmålet:

Hvem er sabotørerne kan af gode grunde ikke besvares. Men at de godtroende iblandt dem har trukket det korteste strå, er nu indlysende for enhver.

Det er forbryderne, der profiterer af situationen.

At være klækkeligt betalt til gengæld for et mord på en landsmand er ikke ilde, når man samtidig kan gælde for en stor patriot. Politiet risikerer snart at blive fejlet til side af andre magter og blive arbejdsløs, hvis det ikke løser sin opgave, som ene er den at være politi.»

(Bemærk truslen mod politiet ÅS.)

Uddrag af Ejnar Krenchels taler i DR.

Besættelsestidens Fakta si 957 - 958

09.09.1943; Afskrift:

«Vi eksporterer til Tyskland og får varer til gengæld, vi overhovedet ikke kan undvære. Alt sammen efter regler nøje fastsat gennem det danske Udenrigsministerium. Vi får koks, kul og brunkul. Hvorfor fortæller rygtesmedene ikke, at de danske pillekoks går til Berlin? Vi får cellulose og færdige tekstilvarer, Danmark er det eneste land på kontinentet, der ikke har tøjrationering. Vi får farve og garvestoffer, flere tons olie og bensin hver måned til industrien, der ellers måtte standse med det samme. Det er ikke noget at være taknemmelig for.

Besættelsen tynger hårdt på det danske samfund, det skal ikke nægtes. Men der er råvarer, vi overhovedet ikke kan undvære, hvis vi skal eksistere.»

26.09.1943; Lad mig sige det så tydeligt, at det ikke bliver misforstået: «Det er ikke min opgave at optræde som tyskernes defensor.

Det er den danske industri, jeg forsvarer. Jeg kæmper for bevarelsen af danske værdier og danske interesser, som sabotørerne vil hærge med bål og brand. Vi må regne med kendsgerningerne, som de er, og tåle besættelsen et stykke tid endnu. Men grundlaget for de dybeste misstemninger må ryddes af vejen. Begge parter må lære at forstå hinanden. Jeg vil sige jer tyskere: Den danske befolkning er ikke noget revolutionsfolk. Jeg ved godt, der var kommet et tidspunkt, da gaden begyndte på tåbelige demonstrationer overfor de tyske våben. Til gengæld foregik der ting her i landet, som vi vil have vanskeligt ved at glemme, den gang det tyske militær viste tænder i dagene omkring den 29. august.

Jeg vil stadig hævde, med det gode kan man nå langt. Lad os prøve, om vi kan mødes i forståelse den sidste tid, krigen varer ved. En ting forener os alle sammen – en fædrelandskærlighed, som ingen skal berøve os, og vi ser et symbol i vor gamle konge, der har manet os til alvor og værdighed i denne trykkende tid.

I dag fejrer kongen sin fødselsdag i dybeste stilhed. Kongen sidder med bøjet hoved og tænker på, hvorfor vi har glemt hans ord?»

3. oktober; «ligeegyldigt, hvad der skiller os ad – ganske uden hensyn til vor protest mod besættelsen og dens følger – her er et område, hvor Danmark og Tyskland har fælles interesser.

Det danske produktionsapparat må værnes mod alle angreb. En dag vil vi alle se klart igen, og da vil vi opdage, at Danmark skal leve op til dåd igen, den dag krigen slutter. Da kommer vor store opgave i fredens tjeneste. Lad os ikke forvandle os selv til krøblinge, der skal tigge andre om brødet.

Vis jeres fædrelandskærlighed ved at styrke Danmark, ikke ved at sætte landet i brand.

Vi hilser Dem, Deres majestæt, Danmark vil igen samles om sin konge. Hvis nogen tror, man i det lange løb ved hårdhed kommer en centimeter ud af stedet med den danske befolkning, så kender man ikke den nationale stolthed her i landet.

Vi lader os aldrig knække.» Afskrift slut.

Hvis tyskerne havde lyttet og forstået denne del af hans budskab, havde mange danskes liv været sparet. Fik du tårer i øjnene?

Det nazistiske terrorregime brugte alle midler. Med bistand fra danske håndlangere udgav tyskerne det illegale blad Corsaren, som til forveksling ved første øjeskast lignede modstandsbevægelsens illegale blade. Scallburgfolk blev arresteret af dansk politi, medens de opsatte plakater, som tilsyneladende var kommunistiske.

Under retshandlingen forsøgte de, at få tyskerne til at bekræfte, at opsætningen var for tysk regning. Naturligt nok nægtede tyskerne ethvert kendskab, og shallburgfolkene blev derfor til grin, da de blev dømt, som havde de været kommunister.

Karakteristisk for nazistisk terror og bedragerivirksomhed var: at deres betalte lovsange synges af personer hentet i straffeanstalter. Krenchel var tidligere straffet – falleret sagfører.

Sabotagen blev populær

I de københavnske gader kunne man i en periode høre bybudene synge:

«De ringer og kalder, vi kommer og knalder.»

Aktioner

Af de mange beretninger om sabotageaktionerne mod Danmarks største våbenproducent, Dansk Industrisyndikat finder jeg Esben Kjeldbæks som de bedste, derfor har jeg valgt disse.

Afskrift i uddrag fra Sabotageorganisationen BOPA 1942 – 1945 af Esben Kjeldbæk fra side 252, med tilføjelser af Aage Staffe.

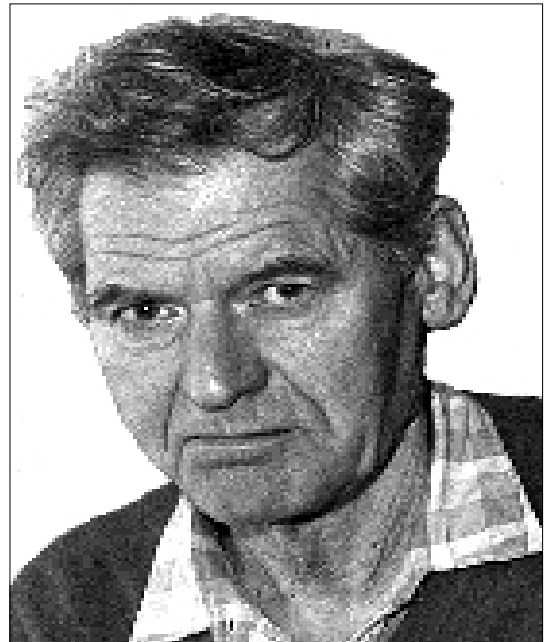
Da det ikke umiddelbart fremgår af teksten, hvad der er afskrift og hvad der er mine tilføjelser er min metode angribelig, men for læseren den mest praktiske. Jeg håber derfor på tilgivelse for min synd.

Riffelsyndikatet var med Brandts ord, alle sabotørers store drøm. Med sin masseproduktion af automatiske våben stod det i den almindelige bevidsthed som det mest oplagte eksempel på en krigsindustri.

Alle sabotører var mere end tændte ved tanken om at kunne smadre denne Danmarks største våbenproducent og om det bytte, man måske kunne få fingre i. Propagandavirkningen ville være enorm, nyheden ville spredes i hele den frie verden.

Niels var en af de bedste i BOPA til at planlægge aktioner. Han havde en sjælden evne til efter en nøje analyse af alle forhold at sætte ind med en matematisk præcision, hvor fjendens forsvar var svagest.

En sabotørs stærkeste våben var overraskelsesmomentet, det forstod Niels at udnytte til fuldkommenhed.

I Danmarks Radio havde den nazistiske propagandør Krenchel flere gange hånende udtalt, at denne veritable fæstning kunne sabotørerne ikke klare. At sabotere Riffelsyndikatet ville være det umuliges kunst og udbasunerede, at denne fabrik var sikker, her var sikkerhedssystemer og et vagtsystem, der gjorde enhver tanke på sabotage latterlig.

Man bad selv om det, og det øgede konkurrencemomentet grupper og organisationer imellem, hvem kommer først? Fabrikkens afsides beliggenhed i Frihavnen – de meterhøje pigtrådshegn forsynet med alarmtråde, den intensive bevogtning med 60 yderst pålidelige danske vagter inde på fabrikken, de patruljerende tyske soldater udenfor og de tyske luftværnbatterier på taget gav alt andet lige alle indtryk af, at nazisten måtte have ret.

10. ende maj 1943 kl. 23.30. I Dansk Industrisyndikat, København sprængtes nogle kontorer og opholdsrum for tyske soldater. Værnemagtens interesser vil ikke blive berørt. Virksomhedens direktør, Aage Henckel, mente, at det måtte være en af arbejderne på virksomheden, der havde gennemført sabotagen, idet han anså det for at være udelukket, at den stærkt bevogtede fabrik kunne overrumples af sabotører udefra. Værkstedet ventedes at ligge stille i 8 dage.

Niels arbejdede under sit legale navn Kaj, indtil han løslades fra Frøslev, da tager han dæknavnet Niels. Jeg besøgte Kaj på plejehjemmet, hvor han er anbragt med en halvsidig lammelse efter en hjerneblødning. Året er 1998. Under sit arbejde på Syndikatet får han igennem Øjvind Andresen forbindelse til BOPA; af folkene herfra kommer de til at arbejde tættest sammen med Spræng-Smidth og Tage Vorsåe Nielsen kaldet Amerikaneren. Her kommer delvise afskrifter af rapporter, flere er underskrevet Kaj, i dag husker Niels ikke, at han har skrevet dem.

1943: 16.12; Torsdag, kl. 7,00 mødte vi på arbejde medbringende stoffet, som vi anbragte på de udvalgte sprængningssteder.

Lørdag d. 18.12; mødte vi igen. Det samme gentog sig. Fire af vestene kunne vi ikke få anbragt. De var for store. Dem sprættede vi op og hældte stoffet ned på plads. Der er nu anbragt 70 – 75 kilo på stedet. Kl. 16.10 var vi færdige. Vi trykkede fem blyanter. Samtidig søgte vi at komme i kontakt med kammeraterne uden for Syndikatet. Det mislykkedes totalt. Kl. 16.20 demonterede vi bomberne. Kl. 16.27 gik den første blyant. Alle var sikrede. Intet blev opdaget. Søndag morgen ringede oberstløjtnant Westenholz ude fra Virum og beordrede fabrikken grundigt undersøgt. Det er næsten umuligt for vagterne at finde stoffet ved denne eftersøgning. Signeret Kaj»

Niels fortæller:

«Sig mig Kaj, var det ikke svært for jer at få stoffet ind gennem vagterne? Hvordan bar I jer ad?»

«Vagterne var meget effektive, emsige, nævenyttige, kropsvisitering hørte til dagens orden. Taskerne, ja endog madpakkerne blev undersøgt. Amerikaneren havde en veninde, Hanne, som syede de veste, som vi skulle bære sprængstoffet ind i. Om aftenen hentede vi det hos Hanne på Amager, og der har vel været mellem 6 og 8 kg. pulveriseret trotyl i hver.

Næste morgen bar vi ind og til frokost gik vi ud, som så mange andre arbejdere gjorde, og i Østbanegade mødte vi så vore folk, som gav os de næste veste. Man skulle jo passe på ikke at blive set, for man skulle jo have alt tøjet af for at kunne spænde vesten på den bare krop.

Når vi skulle lægge vesten fra os, var det igen et problem at finde et tidspunkt, hvor man uset kunne tage tøjet og vesten af. Vestene smed vi under en trappe. Øjvind havde løsnet nogle brædder, men den ene dag kunne vi ikke presse vestene ned, de var for store; den eneste løsning var at skære hul på vestene for derefter at hælde pulveret ned i hullet».

«Niels! Det giver 32 kg pr. mand pr. dag, og så vidt jeg kan se, var der mellem 70 og 75 kg, enten må I have gået ind flere gange, end der er beskrevet, eller også har I båret mere ind pr. gang, end du husker, kan der ikke have været flere end jer to?»

«Jo, det er muligt, at Amerikaneren også har båret ind, han kunne komme ind alle steder, du har vel hørt, John = Aage Staffe, om dengang det danske politi ville arrestere ham i Aalborg? Politiet havde afspærret store dele af Aalborg, især banegården var skarpt bevogtet, men Amerikaneren havde trukket Hanne med ind i en forretning, der lejede kostumer ud, og der klædte de sig ud som katolsk pater og nonne.

De gik igennem alle politiafspærringer, så han kan også have været inde her. Amerikaneren kunne bluffe som ingen anden.»

Sig mig Niels: «Var Hanne ikke lidt sjusket, når hun syede vestene?

Havde du ikke lidt problemer med en utæt vest?»

«Jo, den ene dag er der en af arbejderne, der stopper mig, og spørger:

Hvad Fanden, har du stjålet? Han pegede ned på det nydeligste spor, som jeg havde trukket efter mig af trotyl. Av, for Satan, siger jeg, det må du holde kæft med, det er indsætningspulver fra hærderiet.

(Det lignede trotyl).

Det var jo en klam en, blev jeg taget med sprængstof på mig, var turen klar til en pæl i Ryvangen (henrettelse ÅS). Den dag, vi tænder første gang, trykkede vi fem halvtimes blyanter og skulle så give signal med en cykellygte over imod Østbanegade og have signal tilbage.

Det var tegnet på, at vore folk havde ringet til fabrikken og advaret. Svip-sede det, ville det betyde død og lemlæstelse af de mange, der arbejdede inde i bygningen.

Da vi ikke fik noget signal og sekunder og minutterne gik, uden at der blev slået alarm, besluttede vi at desarmere bomben.

Det er vel nok de værste minutter i mit liv.

John, husker du, at vi aldrig stolede på de engelske blyanter?

De var helvedes unøjagtige. Blyanter, der skulle gå i løbet af ti minutter, gik nogle gange først efter flere timer og omvendt. Ofte gik de slet ikke af. Det var derfor, vi gav den fem. Jeg holdt brædderne, medens Øjvind lå på knæ og forsigtigt fjernede blyant efter blyant og sikrede dem ved at stikke et stykke to millimeter fodstål ind, så slagstiften var låst.

Jeg har aldrig været så bange som der syren havde allerede arbejdet et stykke tid, vi turde dårligt trække vejret.»

NB//: Blyanterne var nedkastet fra England. De var lidt større end en blyant deraf navnet. De fungerede efter samme princip som i en hornmine. Når man trykkede blyanten, knustes en mindre syrebeholder. Syren ætsede derefter en metaltråd over, hvorved en fjeder udløste en slagstift som ramte detonatoren og dermed fik sprængstoffet til at gå af. Trådene i forskellige typer blyanter kunne være af forskellig tykkelse, dermed kunne tændingstiden varieres fra fem minutter til flere timer.

Temperaturer havde indflydelse på syrens virkningsgrad, hvorfor man i opvarmede lokaler kunne regne nogenlunde med den opgivne tid, hvorimod man i kuldegrader ofte kom i tvivl – var det en fuser?

Dansk Industrisyndikat

22.12. 1943; afskrift: Endnu en rapport:

«Jeg ankom til mit arbejde kl. 15.15 og gik i gang med det daglige arbejde. Kl. 15.30 gjorde jeg fem blyanter klar. Kl. 15.45 sendte jeg en mand i nærheden af telefonen med den instruks at tage den, hvis den ringede. Derefter anbragte jeg blyanterne i sprængstoffet og afoventede begivenhedernes gang. Telefonen ringede som aftalt.

Det skete tre steder: I marketenderiet, hvor min mand var posteret, i maskinværkstedet, hvor der var telefonvagt og hos sabotagevagterne. Da der ikke blev slået alarm fra ledelsens side opstod der rundt om i lokalerne klynger af diskuterende arbejdere. Størstedelen var stemt for at forlade værkstederne. Nogle begyndte at gå.

Andre fulgte efter. De fleste var nået udenfor, da værkfører Julius Nielsen stillede sig i døren, da de sidste ville forlade bygningen. Han spærrede dem vejen og beordrede dem tilbage til maskinerne.

Det er jo ikke andet end bluff,» sagde han.

Var Julius Nielsen holdningsløs? Landsforrædder?

«Kl. 16.04 indtrådte eksplosionen. Det havde til følge, at samtlige arbejdere, som endnu befandt sig i bygningen – takket været værkfører Nielsen blev enten såret eller dræbt, fordi den svinehund hellere ville risikere arbejdernes liv end lade maskinerne stå stille. Da han beordrede arbejderne tilbage til maskinerne påtog han sig et stort ansvar. Han må jo være meget interesseret i, at produktionen af mordvåben til Tyskland ikke bliver sinket et eneste øjeblik».

Niels fortæller videre: «Så snart alarmen lød, forlod jeg bygningen, og da brandvæsenet kom, faldt det flere arbejdere for brystet, at brandfolkene løb som gale, de masede på og fik med lynets fart smidt sugeslanger i havnen. Man råbte til dem, „hvorfor fanden har I så travlt?»

Lad dog lortet brænde.»

«Du er sgu' da ikke for klog, det er sku da om at få vand på, inden ilden går ud af sig selv,» lød det tørt fra en brandmand.

«Derefter pøsede de saltvand på de uerstattelige værktøjsmaskiner, og efter mit skøn gjorde brandfolkene mere skade end sabotørerne, fordi alle maskinerne, der borede riffelgange i løbene, blev ødelagt af vand. Når der blev slået alarm sidste gang, skyldtes det Amerikaneren, der med sin hæse røst overbevisende skal have udtrykt sig nogenlunde således: «Er du marketenderen? Du bor på Smyrnavej? Du har kone og et barn? Der er lagt bomber. Jeg gør dig personligt ansvarlig for, at der bliver slået alarm nu. Se så, at komme i gang.»

Det virkede.

En anden af BOPAs aktioner kostede 12 arbejdere livet og mange sårede, netop fordi en pligtopfyldende funktionær satte produktionen for nazisterne højere end arbejdernes liv og førlighed.

Ingen af disse «brave» danskere blev draget til ansvar.

Afskrift: **20.12.1943**

Kraftcentralen – B&W. Der går kage i det

Ole Ewé kaldet Ib og Per Mortensen kaldet Tom har i nogen tid sammen med to måske tre lærekammerater båret sprængstof ind og gemt det i lærlingenes omklædningsrum. I løbet af en halv snes dage har de samlet 75 kg.; en god cocktail af engelsk marcipan og trotyl. Da de fem aktionsfolk skal til at sive ind på fabrikken sidst på eftermiddagen, opdager de, at der er et farligt postyr inde på fabrikken. KK sender Ib og Tom ind for at undersøge sagen, kort tid efter kan de meddele, at to fra dækningsgruppen, som skulle skaffe en båd og holde den klar, var faldet i vandet og foretog svømmeøvelser i kanalen. Man blev enige om at udsætte aktionen til næste morgen, længere kunne det ikke vente, da flere af de andre lærekammerater havde bemærket sprængstoffets sødlige duft, der strømmede ud fra Ib og Toms garderober.

Men man glemte at give dækningsfolkene besked. Da disse havde stået i timer i deres pjaskvåde tøj i vinterkulden efter at have badet i det isnende kolde vand i forgæves venten på det forløsende brag, gik de hjem, men deres kommentarer senere til de glemsomme herrer var ikke, hvad man normalt hører i kirker og slige steder.

Næste morgen siver man ind. Igen er der ved at gå kuk i det. Planen var at kravle ind gennem en åben luge og overrumple folkene inde i Kraftcentralen, men alt var lukket. De får fat i nogle arbejdere, forsøger at tvinge dem til at slå dørene ind. Arbejderne vil gerne, men overbeviser sabotørerne om, at det er komplet umuligt; dørene var simpelthen for solide. I det samme kan de høre motorene blive startet, og en luge bliver åbnet. Når man starter en dieselmotor op, slår den altid en gevaldig prut, som lugter modbydeligt. Lynhurtigt får de sat en stige op, de er så heldige, at en stige står på den anden side inde i hallen, så i løbet af ingen tid er de inde.

De er endnu mere heldige, da manden ved alarmknapperne har tabt noget og derfor ligger og roder rundt på gulvet. Han bliver overmandet uden at kunne slå alarm.

De arbejdere, som var blevet holdt op, havde fået besked på at advare og fordele fabrikkens bygninger i mellem sig. Da der er tændt for bomberne styrter de ud og råber:

«Der er bomber i Centralen.»

Sabotørerne siver ud af fabrikken sammen med arbejderne og når op til Torvegade, før alle bomber går på en gang i et drøn.

Sabotagens militære betydning – vurderet af tyskere

Afskrift: Uddrag: Oversat. (Best 5)

Abt. Luftwaffe Kopenhagen, den 21.12.43 – Niederschrift

über die Betriebsbesichtigung bei der Fa. Dansk Industrisyndikat anlässlich des Sabotageaktes vom 20.12.43.

«Sabotageaktionen blev foretaget d. 20.12.43 kl. 16

.Virksomhedens vagtordning bliver i almindelighed bedømt som den bedste i København. I den sidste tid har flere rygter udtalt, at der var anbragt sprængbomber på virksomheden. Af denne grund blev der søndag d. 19 foretaget en grundig undersøgelse, men intet blev fundet. Derfor må det formodes, at den ikke ubetydelige mængde sprængstof først er bragt ind den dag, sabotagen blev udført.2.000 mand var beskæftiget. Med den øjeblikkelig virkning nu omkr. 700.

Dermed er ca. 1/3 af produktionen ramt. Bygningsskadernes omfang er 100.000 kr. Skader på maskiner er ringe. Den fulde opgørelse af skaderne kan først komme på tale om 2 - 3 måneder.Tabet af lærer (Måleværktøj til kontrolmåling ÅS) er særlig smerteligt, da nyanskaffelse er forbundet med de største besværligheder og med meget betragtelige arbejdsomkostninger.

.....Marinens produktion er sværest ramt, da marinens produktion netop var anbragt i omtalte bygning. Ordre på årsbasis er omkring 20 mill. kroner. Heraf har marinen hos DIS for ca. 4 -5 mill. Kroner, hæren for 5 mill. kroner og Lw (? ÅS) for ikke udført arbejde knap 2 mill. kroner. Marinen gøres opmærksom på at Rockwellprüfer (? ÅS) og værstedsmikrosoper er ødelagt eller beskadiget.

Gez. Ebert Gez. Deisselhorst»

NB//: De nævnte lærer var kostbart og uerstatteligt måleværktøj, som kun blev fremstillet få steder i verden. Sverige og Schweiz er bedst kendt. Alle var nu overbevist om sabotørernes formåen, nogen endda så meget, at de indførte sabotagestop, vore kampmidler, det uundværlige sprængstof, forsvandt til støvede lagerlokaler.

**Men en væsentlig ting mere opnåede man.
Ingen i Danmark var længere i tvivl;
her havde man med minimale tab af liv, uden tab af værdier
uden for virksomhedens nervecentre,
sat fabrikker ud af drift i måneder.**

Dansk Industrisyndikat – Riffelsyndikatet – juni 1944

Med tre sabotagevagters bistand med informationer blev aktionen planlagt i detaljer, og ved hjælp af disse tre vagter kom de første sabotører ubemærket ind og kunne derefter afvæbne vagt efter vagt.

Problemet var, at denne afvæbning skulle ske, uden at der blev løsnet et eneste skud. Et skud ville udløse alarmen og aktionen ville gå i fisk.

«Afvæbningen forløb uden uheld, kun i den centrale vagtstue nåede en vagt at tage ladegreb på sin maskinpistol, men en af de to aktionsledere, Finn gav ham et slag over nakken, så han tabte sit våben.

Ejgil Petterson oplevede aktionen sådan: Vi gik ind sammen med Finn og Lille Svend og nogle stykker af Lille Svends folk. De skulle så følge vagterne og tage de andre vagter en ad gangen.....i vagtcentralen var der en vagt, der prøvede på noget, men han blev slået ned. Lige overfor var hovedporten, og der var den tredje vagt, (der var med i aktionen på BOPAs side) sammen med et par vagter til. I det øjeblik han så, at vagtstuen var taget, holdt han vagterne op.

Det gik perfekt. Jeg blev sendt over i kantinen med en vagt for at advare folk. Han sagde hele vejen: *«I er ikke rigtig kloge. I er skrupskøre. I bliver snuppet. I kan lige så godt holde op»*. „Der blev ikke slået alarm. I mellemtiden kørte to lastbiler ind, to C.B.-biler. (Biler fra Civilforsvaret ÅS)

...Det er den største portion sprængstof, jeg har været med til at bruge. Vi satte fire gange 50 kilo smørdritler op i den stor hal ved pillerne hele vejen ned igennem og forbandt dem. Først da blev folk klar over, at der var noget galt.

...Aktionen var ret opsigtsvækkende....Bagefter tog vi toget, der havde forbud mod at standse på Nordhavn station, og der kunne vi se, at det var totalt lagt ned i knæhøjde, der var intet tilbage.» Afskrift slut.

I min (ÅS) erindring har jeg, at jeg med kammerater hængte på hjørnet af Strandboulevarden og Århusgade bag en halvhøj mur (god dækning) ved en bensintank. Det var en flot sommerdag, tidspunktet har jeg ingen fornemmelse af, sidst på eftermiddagen – først på aftenen måske. To blå bensindrevne lastbiler kom futtende i høj fart op ad Århusgade med løse presenninger blafrende. To enorme drøn, jorden ligesom gav sig under mig, det var finalen.

Om dette har med Riffelsyndikatet at gøre, aner jeg ikke.